



JOAQUÍN SOROLLA

IVAM CENTRE JULIO GONZALEZ

Del 2 de desembre de 1989 al 28 de gener de 1990

JOAQUÍN SOROLLA y BASTIDA va nèixer a València el 27 de febrer de 1863, de pares humils.

El seu pare era comerciant de Cantavieja (Terol) i la seua mare, María Concepción, era de València.

A l'any del naixement de Joaquín va nèixer la seua única germana, Concha.

A l'agost de 1865 moriren els seus pares, víctimes probablement d'una epidèmia de còlera.

Després d'aquesta tragèdia a l'inici de la seua vida, Sorolla troba a València tot el suport, tant moral com pràctic, que precisa per tal d'aconseguir les metes elevades que es proposarà al llarg de la seua vida, aconseguint convertir-se en el més universal dels pintors valencians.

En quedar orfes Joaquín y Concha, foren acollits pels seus oncles, el matrimoni sense fills format per Isabel (germana de la seua mare María Concepción) i José Piqueres Guillén, un manyà.

Cap a 1874, el xiquet, anomenat Ximet per la família, comença a estudiar a l'Escola Normal Superior de la província de València, el director de la qual, el senyor Perales, no va tardar a advertir el seu entusiasme cap al dibuix i la pintura. Va ser el Sr. Perales qui aconsellà José Piqueres d'encarrilar la vocació del seu nebot, i el va matricular en les classes de dibuix que l'escultor Cayetano Capuz donava per les nits a l'Escola d'Artesans de València. Aquesta visió de futur per part del Sr. Perales queda aplegada en l'assaig realitzat pel nét del pintor Francisco Pons Sorolla per al catàleg d'aquesta exposició.

Posteriorment va ingressar a l'Escola de Belles Arts de Sant Carles a València, on va conèixer a persones com Salustiano Asenjo, el gravador Franch, l'escultor Farinós i Gonzalo Salvá.

Fou en aquesta mateixa època quan va conèixer el fotògraf Antonio García, ja que Sorolla era company del seu fill, Juan Antonio, a l'Escola.

El seu contacte amb Antonio García li va proporcionar el seu primer treball com a il·luminador en el seu estudi fotogràfic, i a la vegada es va convertir en el seu primer protector. El 1884 es presenta a les oposicions convocades per la Diputació Provincial de València per a obtenir la plaça de pensionat a l'Acadèmia Espanyola a Roma, les quals va guanyar amb el vot unànim del tribunal per la seua interpretació d'*El Grito del Palleter*, tema històric valencià.

El 3 de gener de 1885 ix de València cap a Roma, havent rebut de la seua ciutat natal tot el suport necessari.

És a Roma on coneix el que serà el seu gran amic, assessor i col·laborador fidel, Pedro Gil.

Després de treballar intensament a Roma durant tres mesos, Sorolla i Pedro Gil passaren part de la primavera i tot l'estiu de 1885 a París. Aquest viatge serà definitiu en la seua evolució cap a la pintura de la llum.

Allí es convenç que el seu camí està unit a la pintura "Plein Air" (pintura realitzada a l'aire lliure) tan de moda a París, però al mateix temps enfrontada a les tradicions acadèmiques de l'època basades en els treballs amb models i en els temes històrics, mitològics i socials.

Portada: *María en La Granja*, 1907.



Las dos hermanas, 1909.

De regrés a Roma és acollit per Francisco Padilla, director de l'Acadèmia Espanyola, qui li inculca l'amor per la bellesa de la línia, però també li inicia en el camí cap al "Plein Air". A través del quadre *El Entierro de Cristo* intenta complaure a l'Acadèmia mitjançant la presentació d'un tema religiós, però quan el va presentar a l'Exposició Nacional de Madrid de 1887 va ser durament criticat per haver pintat no l'enterrament de Crist, sinó l'hora en què l'enterraren.

A Roma fa amistat amb José Benlliure, Emilio Sala i José Villegas, la influència dels quals es pot apreciar en l'obra *El Padre Jofré protegiendo a un loco*, pertanyent al seu últim enviament com a pensionat a la Diputació de València.

L'estiu de 1888, encara sense concloure el seu pensionat a Roma, torna a València on es casa amb Clotilde García del Castillo, filla del seu protector i amic el fotògraf Antonio García.

Torna a Itàlia immediatament després de les noces i al principi de 1890, acabada la seua estada com a pensionat a Roma, el nou matrimoni s'instal·la en el que serà el seu primer estudi a la Plaza del Progreso de Madrid.

Durant els deu anys següents Sorolla envia obres a totes les grans exposicions i salons, tant nacionals com internacionals (París, Berlín, Madrid, Chicago, etc.), presentant quadres sobre temes religiosos, mitològics, històrics, costumistes i orientalistes, amb els quals va obtenir nombrosos premis i medalles.

La realització d'aquestes obres de línia academicista no significa que Sorolla hagués abandonat la seua fascinació pel "Plein Air" i la llum.

El 1894 pinta a l'aire lliure *La vuelta de la pesca*, escena de la vida quotidiana dels pescadors de la seua València natal; és una obra que presenta al Saló de París de 1895, on va guanyar una segona medalla. Aquesta obra és adquirida pel Museu de Luxemburg i actualment es troba en el Museu D'Orsay de París.

Com ell mateix diria a Rodolfo Gil: «¿Quant de temps he trigat a limitar aquest art? Vint anys, fins el quadre que hi ha en el Luxemburg (es refereix a *La vuelta de la pesca*) no se'm va mostrar en tota la seua magnitud l'ideal que jo perseguia. Va ser una gestió laborosa, metòdica, raonada; les vacil·lacions arribaren a trobar una norma fixa, però no sobtadament sinó gradualment; es va iniciar a Asís, va prendre forma en el meu quadre *El Boulevard* (actualment destruït), la vaig trobar quasi definida en *Otra Margarita* i se'm va oferir ampla, lleial, palpable i resolta ja en els bous traient la barca en el meu *Sol de la tarde*.

Aquesta declaració ens permet entendre la seua evolució.

Comença a interessar-se per la llum i el "Plein Air" en els quadres de tema acadèmic com *El Entierro de Cristo* i *Otra Margarita* fins pintar *La vuelta de la pesca* el 1894, el qual pot considerar-se el primer quadre totalment acord amb el seu criteri, seguit pel seu gran quadre *Cosiendo la Vela* de 1896. A partir d'aquest moment s'aprecia en la seua obra una certa dualitat d'intenció i fins i tot d'estil, d'una banda les obres acadèmiques destinades a guanyar premis, i d'altra banda les seues obres més personals, d'investigació, realitzades a l'aire lliure, amb l'objecte de satisfer la seua fascinació pels efectes de la llum.

El 1899 Sorolla pinta *Triste herencia*, tela en què representa uns xicots tolits banyant-se en el mar en la platja valenciana del Cabanyal, sota la mirada vigilant d'un germà de l'Orde de San Juan de Dios. És un quadre gran, de considerable impacte visual, molt elaborat i amb nombroses veladures, la qual cosa produeix un cert efecte de pesadesa. Ara bé, encara que avui en dia ens puga semblar excessivament treballat quant al tema i quant a la pinzellada, Sorolla va obtenir amb aquest quadre el màxim aplaudiment i els màxims honors oficials de la seua carrera: el Grand Prix i una medalla d'honor en l'Exposició Universal de París de 1900 i la medalla d'honor de l'Exposició Nacional celebrada a Madrid el 1901.



Fuente del Alcázar de Sevilla, 1908.

Pintat uns anys després de *La vuelta de la pesca* (1894) i uns anys abans que *Sol de la tarde* (1903), aquest quadre sembla marcar el final d'una etapa i l'inici d'una altra que l'autor desenvoluparà a partir d'aquesta obra.

És l'última vegada que pinta un tema destinat a despertar la consciència social, i posa punt i final a la seua carrera de pintor de salons i de grans exposicions nacionals i internacionals, gènere al qual no tornarà a dedicar-se.

La sèrie d'esbossos preparatoris per a *Triste herencia*, alguns dels quals són les obres més lluminoses, brillants i de tractament més lliure de la seua producció fins el moment, són l'exponent més clar del que es podrà esperar en el futur de la seua paleta.

Així, amb *Triste herencia*, sembla posar fi a una etapa, i amb els esbossos ens situa en l'inici d'una altra que es culminarà amb *Sol de la tarde*, pintat també en la platja de València el 1903.

Ara que Sorolla havia trobat el seu ideal, interpretar la natura tal com és, començà a pintar amb un optimisme i una activitat quasi febril, utilitzant com a temes tot allò que la natura li oferia: paisatges, jardins, vistes de ciutats, vistes de mar, escenes de platja, figures humanes i animals. Pintava el que veia al seu voltant, i ho pintava "in situ", com ho veia, tractant sempre de captar el moment de la llum.

Aquestes són les obres que constitueixen el corpus de les seues exposicions individuals: París 1906, Berlín 1907, Londres 1908, Nova York, Boston i Buffalo 1909, Chicago i San Luis 1911.

El 1901 tornà a Velázquez en cerca d'inspiració i pinta unes composicions que tenen una relació estreta amb algunes obres famoses del gran mestre. El 1903 va pintar *Sol de la tarde*, i li va semblar que encarnava la consecució plena de l'ideal que perseguia. Sens dubte és una de les obres de pinzellada més vigorosa i valenta que es coneix en el món fins aquell moment.

El 1904, 1905 i 1906 pinta paisatges i escenes de platja en tota Espanya, per a la qual cosa va haver de reflectir qualitats de llum i tonalitats molt variades: el sol de la Mediterrània en xocar amb el mar i l'arena, o la feracitat dels tarongers valencians; les roques i l'aigua a Xàbia; el clar-obscur i el sol dur dels paisatges i les ciutats de Castella; la llum més suau de la costa cantàbrica; els verds i la llum més velada d'Astúries.

El 1907 va aplicar el seu ideal no solament als seus retrats de família sinó al retrat del rei Alfons XIII pintat en els jardins de La Granja.

Al principi, els seus retrats d'encàrrec eren, en general, solemnes i convencionals, i en aquestes obres es percep un cert desig d'emular a Sargent; però amb el pas del temps va anar trencant cada vegada més amb aquesta classe de composicions, i realitzant ja quasi sempre els seus retrats d'acord amb el seu estil personal, en ambients naturals, encara que la comparació constant que feien els crítics de les seues obres amb les de Sargent li feia, a vegades, voler competir amb ell amb les seues mateixes armes.

El 1908, animat per l'èxit de la seua exposició de París de 1906, Sorolla va viure un dels seus anys més prolífics. Va pintar diverses vistes meravelloses de Sevilla i algunes de les seues més belles escenes de platja a València. Durant l'estiu de 1903, després del seu gran triomf a Nova York, va pintar unes escenes de platja veritablement espectaculars, cada vegada amb més llibertat i seguretat en la pinzellada.

El 1910 va tornar a treballar a Sevilla, València i Sant Sebastià, realitzant així mateix alguns retrats. Aquestes obres de 1909 i 1910 es presentaren en les últimes exposicions individuals de Chicago i San Luis de 1911.

Durant la seua segona visita a Amèrica, el 1911, va realitzar alguns retrats, com va fer el 1909 quan va pintar el retrat del president Taft.

El retrat de Louis Corinth Tiffany en el jardí de sa casa de Long Island és extraordinari perquè és una vegada més un retrat realitzat a l'aire lliure, però amb una llum diferent, més freda, com ho és la llum de Long Island, i això és malgrat utilitzar alguns dels colors més brillants que han eixit de la seua paleta.



Bajo los toldos (San Sebastián), 1912

El contracte signat entre Sorolla i Archer M. Huntington a París el 26 de novembre de 1911, en virtut del qual Sorolla es comprometia a pintar per a la Hispanic Society of America una sèrie de panys de paret a l'oli que representassen aspectes de la vida espanyola, d'uns tres o tres metres i mig d'alçada per setanta de llarg, havia de constituir la preocupació dominant de la vida de Sorolla fins que, poc després d'acabar el projecte, va patir un atac d'hemiplegia que acabaria amb la seua vida d'artista tres anys abans de la seua mort. A banda dels apunts i d'una sèrie de retrats de personalitats de la vida artística i literària espanyoles, pintats també per encàrrec d'Huntington, Sorolla va passar els anys que van des de 1912 a 1919 treballant sense descans en aquests murals per a la Hispanic Society of America de Nova York.

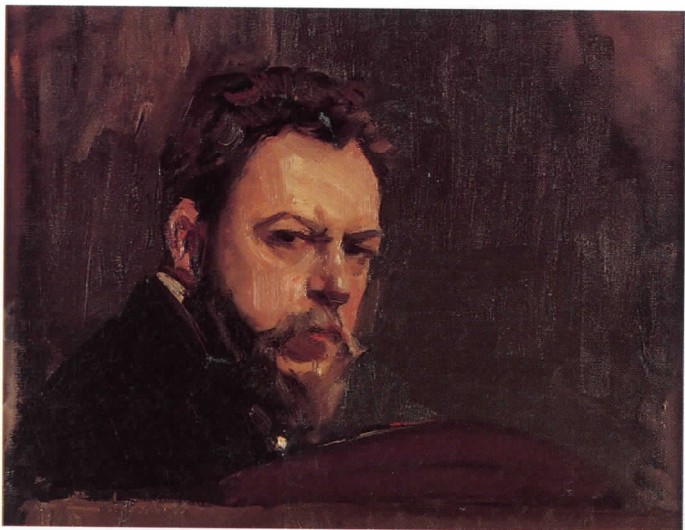
Afortunadament, durant aquest període va haver un estiu excepcional, el de 1916, i va decidir prendre's un descans i passar-lo en la seua estimada València amb la seua família, dedicant-s'hi a pintar d'acord amb el seu gust. Una vegada que va acabar els panys de paret, i abans de la seua malaltia, va realitzar una àmplia sèrie de teles en el seu jardí de Madrid i viatjà també a Mallorca i a Eivissa a la recerca d'uns nous escenaris.

Com podem veure Sorolla va trobar la seua principal font d'inspiració en la natura i la bellesa de les terres de València. L'octubre de 1896 va escriure des de Xàbia: «Aço (Xàbia) té tot el que vull i més, i si tu veiesses el que jo tinc davant de ma casa no trobaries més que paraules per enaltir-lo; jo emmudesc de l'emoció que encara em domina; és el lloc que sempre havia somniat, mar i muntanya, però ¡Quin Mar! Nosaltres, els que vivim mesos a València, no podem tenir una idea justa d'aquesta grandiosa natura; el cap de Sant Antoni és altra meravella; monument de color rogenç, enorme, immens, i el seu color en les aigües dóna una netedat i un verd brillant, pur, una maragda colossal i enfadat, crec que és el "súmmum".

El novembre de 1907 escriu des del Grau de València després d'una llarga estada a Castella per la convalescència de la seua filla María a La Granja: «Estic ja ací (Grau) des de les quatre de la vesprada, i he gaudit molt amb l'esplèndid espectacle de tanta llum i color. El dia tibi contribueix, no he desaprofitat un moment veient coses boniques: l'aigua era d'un blau tan fi i la vibració de la llum era una follia; he presenciat el regrés de la pesca, les formoses veles, els grups de pescadors, les llums de mil colors reflectir-se en el mar; la conversa picant de molts dels meus vells models em proporcionaren una estona difícil d'oblidar. Són les sis menys quart i he agafat el llapis per a transmetre't aquesta estona de plaer passada en la meua primera vesprada en el port. Ara la nit absoluta és tan agradable com abans, car com jo mai no he viscut en un port l'espectacle em sedueix: les sirenes, el soroll de la càrrega i descàrrega i les llums encara es reflecteixen en el mar... És una llàstima viure a Madrid. ¡Seria tan bonic estar ben instal·lats junt en aquest port i sobretot estar els cinc junts!».



Concurso hípico en Ondarreta, 1912



Autorretrato, cap al 1912.

Quan està pintant *Las Grupos* el pany de paret de València per a la Hispanic Society of America el febrer de 1916 escriu: «Ni Sevilla ni res és comparable. He treballat tot el matí; ignore si és que tinc debilitat o excés de sensibilitat, car trobe que avui m'emociona més que cap altre dia la contemplació del natural. Avui he fet muntar les banderoles i les llàgrimes han aparegut en els meus ulls en contemplar-les junt a les gropes sobre el bonic cel valencià; tot això té tanta alegria, és tan bell, que jo no recorde haver fet res tan emocionant com això, i potser per això siga el pitjor... Al mateix temps alguna criada de la casa del costat cantava coses valencianes... En fi, el repapieg, que, com la humitat, s'apodera dels meus pobres nervis».

Però Sorolla va ser, a més, un treballador incansable.

El 1900 va escriure sobre ell el seu compatriota Vicente Blasco Ibáñez «... era Sorolla que arribava a sa casa després de deu hores de treball en la platja a cel lliure, desafiant el sol rabiós... aquest sol que tots els estius mata algun treballador del camp, encara no ha pogut amb Sorolla, valerós soldat de la pintura que, com si fos una salamandra, es passa tot el dia entre l'arena que llança foc i el cel que vomita flames, sense parasol perquè la seua ombra podria modificar la visió clara i precisa de la llum i els objectes, sense cap altre abric que la minúscula ala del seu barret, pinta oblidat de tot, embriagat amb la bellesa de la natura».

Van ser per tant el seu talent extraordinari, la seua passió per la natura i la seua dedicació incansable al treball les qualitats que menaren a aquest valencià universal cap als grans èxits que va obtenir en tot el món en la seua època.

El propòsit d'aquesta exposició és oferir als seus visitants l'oportunitat de veure una selecció de la seua obra que intenta cobrir en la mesura del possible totes les seues facetes i èpoques, i reunides per primera vegada obres de països tan llunyans com Japó i els Estats Units, perquè cadascú pugua formar la seua opinió pel que fa als aconseguiments pictòrics assolits pel pintor valencià Joaquín Sorolla y Bastida.

Aquesta exposició ha estat organitzada conjuntament pel San Diego Museum of Art i l'Institut Valencià d'Art Modern, IVAM Centre Julio González

Patrocina:



COMITÉ CONJUNTO
HISPANO-NORTEAMERICANO
PARA LA COOPERACIÓN
CULTURAL Y EDUCATIVA

IVAM CENTRE JULIO GONZALEZ

Guillem de Castro, 118 - 46003 VALÈNCIA
Tel. (96) 386 30 00 - Fax (96) 332 10 94

De dimarts a diumenge d'11 a 20 hores
Diumenge, dia del Museu, entrada gratuïta
Dilluns tancat